

ואם גם לוי נולד בחיי יעקב, מתחלקת הירושה לארבעה חלקים, והבכור נוטל שני חלקים, שהם ששה מנים, ושמועון ולוי כל אחד חלק אחד, שהוא שלשה מנים.

ואם לוי מת אחר כך, ראובן ושמועון חולקים את חלקו של לוי בשוה, כי אין לבכור עדיפות אלא רק בירושת אביו ולא בירושת אחיו.

אבל אם יעקב מת כאשר לוי היה **עובר, לא**. הוא לא ממעט את חלק הבכורה, אלא נחשב הדבר לגבי חלק הבכורה כאילו היו רק שני אחים יורשים, כך שהבכור מקבל ארבע מנים לחלק בכורתו, כאילו הם שני אחים, ובשאר [בשמונה המנים הנותרים, לאחר שלקח הבכור את חלק הבכורה] מתחלקים שלשתם בשוה.

מאי טעמא? מנין נלמד שהעובר אינו ממעט בחלק בכורה?

כי בפרשת בכורה "וילדו לו" **אמר רחמנא**, התורה הדגישה לשון לידה.

דאמר, כמו שאמר **מר**, בריה **דרב יוסף**, משמיה **דרבא**: **בן שנולד לאחר מיתת אביו, אינו ממעט בחלק בכורה.**

מאי טעמא? "וילדו לו", **אמר רחמנא**, והא **ליבא**.

ועובר, לא נחשב כילוד.

בכורא מתנו הכי, אמרו בשמו את הדין דלעיל. אך **בפומבדיתא מתנו הכי**, אמרו דין

מן האב, **אבל עובר, לא**. אם אמו מתה כשהוא עדיין עובר, הוא לא יורש מאמו בעודו עובר כדי להוריש את רכוש אמו לאחיו מן האב.

מאי טעמא? ההסבר לכך, **דהוא מיית** קמב-ב

ברישא. כשאשה מעוברת מתה, העובר מת ראשון לפני אמו, ונמצא שצריך להוריש לאחיו בקבר, **ואין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחיו מן האב**. אבל בירושה רגילה, יתכן שאף עובר יורש.

שואלת הגמרא: **למימרא**, האם רוצה אתה בזה לומר, **דהוא מיית ברישא**, שהעובר תמיד מת לפני אמו. **והא הוי עוברא** והרי היה מעשה מקרה, **ופרכס** העובר התנועע **תלתא פרכסי**, שלוש תנועות אחרי שאמו מתה.

מתרצת הגמרא: **אמר מר בר רב אשי**: אין פירכוס זה מראה על אות חיים, אלא הוא **מידי דהוי אזנב הלטאה**. כמו זנב הלטאה, **שמפרכסת**, שמתנועע אף לאחר שהלטאה מתה, ואין זה סימן חיים.

ומביאה הגמרא דחיה נוספת על הראיה דלעיל:

מר בריה דרב יוסף משמיה בשם רבא אמר: באמת עובר יורש, והעובר מת לאחר אמו, והמשנה באה לומר, שבן יום אחד **ממעט בחלק בכורה**, כגון יעקב מת והשאיר י"ב מנים, והשאיר שני בנים, ראובן הבכור ושמועון. הרי הירושה מתחלקת לשלשה חלקים כדי שהבכור יקבל פי שנים. ראובן הבכור נוטל שני חלקים, שהם ח' מנים, ושמועון נוטל חלק אחד, שהוא ד' מנים.

אמר ליה שמואל לרב הנא, שהיה מהעיר
בגדתאה: פוק אייתי לי, תצא ותאסוף לי בי
עשרה, עשרה אנשים, ואומר לך באפייהו,
ואומר לך בפניהם, כדי שהדבר יתפרסם:
המזכה לעובר, קנה.

אבל הגמרא לא פוסקת כמותו, אלא
והלכתא, המזכה לעובר לא קנה. (21)

כהמשך לסוגיה הקודמת הגמרא מביאה
מעשה:

ההוא אדם דאמר לדביתהו, שאמר לאשתו,
נכסי לבני דיהווי לי מיניך! נכסי נתונים לבני
שיוולדו ממך. והיא עדיין לא היתה מעוברת.

אתא בריה קשישא, בא בנו הגדול, מאשתו
הראשונה, אמר ליה, אמר לאביו: ההוא
גברא [אמר על עצמו בלשון נסתר], מאי
תהוי עליה? מה יהיה אתי, האם לא אקבל
בכלל חלק בירושה.

אמר ליה, ענה האב לבנו: זיל, קני כחד
מברא. קנה חלק בירושה כאחד הבנים
שיוולדו בעתיד.

ומבאר הגמרא: הנך, ודאי לא קנו. הבנים
שעדיין לא נולדו, ודאי לא יזכו בנכסים,

אחר בשמו: אמר מר, בריה דרב יוסף,
משמיה דרבא: בכור שנולד לאחר מיתת
אביו, והיה לבכור הזה אח נוסף, וכגון
שילדה אמו תאומים, אינו נוטל הבכור פי
שנים בנכסי אביו.

מאי טעמא? מנין זה נלמד? שנאמר בפרשת
בכור, "כי את הבכור בן השנואה יכיר" אמר
רהמנא. התורה הדגישה לשון "יכיר", והא
ליתא דיכיר! עובר שהוא בכור, אי אפשר
לאביו להכירו, ולכן הוא לא נוטל פי שניים.

והגמרא מסכמת: והלכתא, פוסקים להלכה,
ככל הני לישיני כמו שני הלשונות דאמר מר
בריה דרב יוסף משמיה דרבא.

הגמרא חוזרת לסוגיה דלעיל:

אמר רב יצחק אמר רבי יוחנן: המזכה
לעובר לא קנה כשיטת רב הונא, ואם תאמר,
ואם תקשה ממשנתנו, שסוברת אפשר
לזכות לעובר, התשובה היא, הואיל ודעתו
של אדם קרובה אצל בנו, במשנה הוא מזכה
לבנו, ואדם רוצה מאד לזכות לבנו, לכן
מקנה לו בלב שלם, אף על פי שהוא עדיין
עובר. אבל לסתם עובר הוא לא מקנה ברצון
גמור. (20)

ואומרת הגמרא למסקנה במזכה לעובר:

20. בטעמו של ר' יוחנן שאפשר להקנות לעובר
שהוא בנו נחלקו הראשונים שיטת התוס'
הרא"ש הובא בשט"מ שלהקנות לעובר זה לא
חסרון בקונה אלא במקנה משום שחסר בגמירות
דעת אבל לבנו שרוצה ודעתו קרובה אליו יכול
להקנות אבל הריטב"א וכן בנמו"י כתבו שזה
תקנה מיוחדת בשכיב מרע שיכול להקנות לבנו
שלא תטרף דעתו וכנראה שסברתו שבעובר

21. תוס' מסתפק להלכה שמזכה לעובר לא קנה
אם בירושה הבאה מאליה עובר קונה בד"ה
והלכתא. הרי"ף הובא ברא"ש פרק אלמנה לכ"ג
פוסק שגם בירושה הבאה מאליה לא קונה
והשיג הראב"ד על הרי"ף אם לבנו יכול להקנות

אמר לו ענה רבי ירמיה לרבי אבהו: **פשיטא** פשוט הדבר, **דחלכתא כוותן**, דקשישנא **מינייכו**. ההלכה היא כמונו כיון שאנו זקנים מכם, **ולאו חלכתא כוותייכו**, אין הלכה כמותכם, **דדרדקי אתון**, כי אתם ילדים.

אמר ליה רבי אבהו [שלא הסכים עם רבי ירמיה]: **מידי בקשישותא תליא מילתא?** האם ההלכה תלויה בזקנה! **בטעמא תליא מילתא**, ההלכה נקבעת כמי שטעמו מסתבר יותר.

שאל רבי ירמיה את רבי אבהו: **וטעמא מאי?** מה היא סברתך?!

אמר לו רבי אבהו: זיל לך **לגביה** אצל **דרבי אבין**, **דאסברתיה ניהליה**, שהסברתי לו את הטעם, **וכרכיש בה רישא**, הודה לדבריי **בי מדרשא**, בבית המדרש.

אזל לגביה, רבי ירמיה הלך אליו. **אמר ליה**, והוא הסביר לו, **אלו אמר לו "קני כחמור"**, מי שאומר לחבירו תקנה אתה בנכסי כחמור, **מי קני**, האם הוא קונה?! וכמו שחמור לא קונה, אף האדם לא קונה, כיון שלא התכוין הבעלים להקנות לו. והוא הדין כאן, אין הבן הגדול מקבל חלק נוסף, כיון שבשעה שהקנה לו, הוא אמר שמקנה לו כמו שהוא מקנה לבנים שעתידים להוולד. וכמו שהם לא קונים, כי הם לא היו בעולם, כך הוא לא קונה.

והגמרא ממשיכה לבאר את הדין של "קני את כחמור":

דאכתי ליתנייהו, שהרי אשתו לא היתה מעוברת. ואפילו למי שאומר שאפשר להקנות לעובר שהוא בנו, זה רק אחרי שיש עובר, ולא לפני כן.

אבל הספק הוא, **האי**, האם לאחר שהאבא ימות, ואז יחלקו את הנכסים ביניהם, **אית חולק ל"טליא" במקום בניה**, האם יש חלק לבן הגדול [המכונה "טליא"] את זכותו במתנה שנתן לו אביו, חוץ ממה שמגיע לו בתורת ירושה יחד עם הבנים שנולדו. ולפי הצד הזה, אם יהיו עוד שלשה אחים, יחלקו את הנכסים לארבעה חלקים, והוא יקבל תחילה חלק אחד בתורת מתנה שנתן לו אביו, ואת הנותר שוב יחלקו לארבעה, ויקבל עוד חלק אחד, כאחיו בירושה.

או לית ליה חולק לטליא במקום בניה, ויקבל כמו שאר הבנים מהאשה השניה.

ונחלקו בזה האמוראים:

רבי אבין ורבי מיישא ורבי ירמיה, דאמרי, הם סוברים כמו הצד שאית חולק לטליא **במקום בניה**, ויקבל יותר מהאחרים.

ואילו **רבי אבהו ורבי חנינא בר פפי ורבי יצחק נפחא, דאמרי**, סוברים, לית חולק לטליא **במקום בניה**.

אמר ליה, שאל רבי אבהו את **לרבי ירמיה**: **חלכתא כוותן**, האם ההלכה היא כשיטתנו, שיש לו חלק נוסף, **או הלכה כוותייכו**, כשיטתכם שאין לו חלק נוסף?

כדי שלא תטרף דעתו אבל בסתם אדם אי אפשר להקנות לעובר. עי' בש"ך סי' ר"י סק"א.

כ"ש בירושה הבאה מאליה, והרמב"ן ישב את הרי"ף דס"ל שמזכה לבנו זה רק בשכיב מרע